

Lantos Andrea- András Réka: Régészeti kutatások Dusnok határában.

Egy újabb halom Bács-Kiskun megye térképén.

Előzmények:

Dusnok-Garáb (Halom) lelőhelyet (lelőhelyazonosító: 56864) már a második katonai felmérés térképén jelölték. Vadász Éva 1965-ös terepbejárása során lelet nélküli halomként említi. 2004-ben és 2006-ban Gallina Zsolt végzett terepbejárást a területen. 2016. októberében a kalocsai Viski Károly Múzeum a bajai Türr István Múzeum munkatársai egy közös leletmentő ásatás keretében két gazdag szarmata kori temetkezést tártak fel a területen.

2016. tavaszán egy dusnoki lakos a Viski Károly Múzeumba honfoglalás kori lószerszámvereteket és szarmata emailos, zománcos díszítésű fibulát szolgáltatott be a szóban forgó lelőhelyről. A leletmentés során három szelvényt jelöltünk ki, melyekből két női, szarmata sír látott napvilágot. Az 1. sírban egy díszes, ezüstlemezzel borított bronz fibula – ruhakapcsoló tű – került elő az elhunyt nő mellkasán, s egy érdekes, szintén bronzból készült kocka alakú dísz a nyakán, mely a nyakláncára volt egykor felfűzve. Továbbá különböző anyagú és formájú gyöngyök (pl.: üveg, borostyán, kréta gyöngyök), melyek a szarmata nő nyakláncát, egykori ruháját, s az oldalán elhelyezkedő kisebb tároló táskáját díszítette. A kis táskában szokatlanul nagyméretű üvegyöngy került elő, illetve ép, óriási méretű kalcedon gyöngyök. Egy igen érdekes szokás volt megfigyelhető, hiszen az előbb említett kistáskába helyezték el a fülbevalópárját. Kisebb használati eszközöket, mint egy orsógombot, bronztűt illetve egy csontnyelű kést is tettek a sírba.

A 2. sírban egy kiemelkedő szépségű, ép, ezüstözött bronz, koncentrikus körökkel díszített, ún. perforált szélű, kör alakú tükör került elő az elhunyt jobb medencelapátján. A 2. temetkezésben is változatos formájú és anyagú gyöngyökkel díszítették az elhunyt öltözetét. A nyaklánc borostyángyöngyökből állt, karperecét kisebb méretű üvegyöngyök ékesítették. A sírban ún. gömböcskés vagy dudoros gyűrűk kerültek elő, melyeket az övre felvarrva viseltek, s valószínűleg valamiféle amulett funkciót töltött be. Ennél a sírnál is sikerült dokumentálni a gyöngyös kistáskában fellelhető fülbevalót, azonban ebben az esetben egy kisebb töredékét figyelhettünk meg. A temetkezések a rabolatlanok voltak.

A feltárás során bizonyossá vált, hogy a szarmata temető alatt egy kelta telep is található. Az 1. sír szintje alatt különböző objektumfoltok rajzolódtak ki – melyből kelta, grafitos kerámia látott napvilágot.

A lelőhely területéről szórványként került elő egy ezüstből készült rozettás csüngős lószerszámveret, egy rozettás szívjég, két rozettás kerek veret töredéke és egy kisebb rozettás lószerszámveret, melyek valószínűleg egy sírből származnak.

A 2017. évi kutatás célja:

A jól körülhatárolható, kisméretű halmon előkerült, három régészeti korszak- kelta, szarmata és honfoglalás kori- leletanyaga jelentősnek mondható. A halom tetején talált 2. sír váza alig 20-30 cm mélységben feküdt, így az intenzív szántóföldi művelés miatt a sírok

veszélybe kerültek. A temetkezések megmentése érdekében, azok elpusztulásának megelőzése céljából, mindenképpen szükség lenne egy tervásatásra 2017-ben.

A 2017-ben tervezett nagyobb felületű, 6 hetes feltárás célja egyrészt a szarmata sírok megmentése, mind teljesebb feltárása, illetve lehetőség szerint a lószerszámveretekhez tartozó honfoglalás kori sír – esetleg további 10. századi sírok - megtalálása és feltárása volt.

A 2017. május 2-a és június 16-a közötti tervásatást a kalocsai Viski Károly Múzeum végzi, szakmai munkatársként András Réka, a bajai Türr István múzeum régésze vesz részt. A tervezett 300 m²-es (15 mX20 m) ásatási felület helyett 180 m területen folyott a feltárás, a szűkösebb pénzügyi keretek miatt.

A 2017. évi feltárás eredményei:

Az NKA támogatásával 2017. május 8. és június 16. között a Viski Károly Múzeum Kalocsa és a bajai Türr István Múzeum Lantos Andrea és András Réka régészek vezetésével tervásatást végzett a lelőhelyen.

A feltárás eredményeként 40 objektum látott napvilágot, ebből egy volt honfoglalás kori, öt szarmata korú és egy késő bronzkori sír, melyeket a halomba beleásva találtunk.

A honfoglaló leleteket ezüst és ezüstözött rozettás lószerszámdíszek tették ki, melyek egy sírből származtak. A szarmata sírok közül két férfi és két női sír került elő, melyekből a 2. századra keltezhető leletanyag: fibulák, edény, gyöngyök kerültek ki.

A bronzkori sírt kb. a halom közepébe ásták. A sír feldúlt volt, de mellékletként egy edényt és egy bronztűt tudtunk a sírből megmenteni.

A felső réteg ledokumentálása után lementünk a halom aljáig, ahol kelta gödrök, valamint a rézkorhoz tartozó központi sírkamra láttak napvilágot.

A sírkamra megközelítőleg négyzet formájú, 4mX4m-es nagyságú volt, melynek faszerkezetét is sikerült megfigyelni és dokumentálni. A sírt sajnos kirabolták, de néhány embercsont, egy edény összetört töredékei és négy, valószínűleg ruhadíszként szolgáló aranykorong így is megmenthető volt. A korongok párhuzamait Várnán találtuk meg.

A feltárás során mindkét rétegről készült légifotó drón segítségével, valamint mintavételezés is történt mind a halom rétegeiből, mind pedig a sírkamrából, illetve az ott található szerves maradványokból.



A bronzkori sír



Szarmata sír



A rézkori sírkamra



A rézkori sírból előkerült aranykorongok

A feltárás eredményei kiemelkedőnek tekinthetők. A lelőhelyről bebizonyosodott, hogy valóban mesterséges halom, illetve a környező területeken, úgy mint a Kalocsai Sárközben és Duna mentén nem volt még ilyen jellegű feltárás így ez kuriózumnak tekinthető a hazai kutatásban.

